

Vilka faktorer som föräldrarna själva beskriver påverkar deras syn på vaccinering av sina barn?

RESULTAT

Resultaten från en systematisk översikt av kvalitativa studier¹ lyfter fram faktorer som utifrån föräldrarnas egna beskrivningar kan förbättra eller försämra deras inställning till vacciner.

1) Faktorer som anknyter till barnets hälsa och sjukdomar

Faktorer som eventuellt förbättrar eller försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Att se barnet utsatt och i behov av skydd (A*)

Faktorer som eventuellt försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Att se beslutet om vaccination som ett personligt val och ansvar (A)
- Vilja att bedöma risker och nytta med vaccinationer individuellt för eget barns del (A)
- Föredra naturenliga metoder och se vacciner som "icke-naturliga" (A)
- Att se sig själv som den bästa experten i frågor som gäller eget barn och även vacciner (B)
- Olika övertygelser, exempelvis religiösa, kan även försämra vissa föräldrars inställning till vacciner (C)

2) Faktorer som anknyter till sociala band

Faktorer som eventuellt förbättrar eller försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Sociala nätverk som formar uppfattningen om vaccinationer (A)
- Uppfattningar om vaccinationer som leder till att man söker sig till likasinnade personer som tänker på samma sätt (B)

3) Politiska händelser, relationer och processer

Faktorer som eventuellt försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Misstroende mot vaccinationsansvariga institutioner och system (B) och mot myndigheter eller experter (C)
- Misstroende mot mål och intressen som ligger bakom expertrelaterade system (B)
- Upplevelse av fjärande från majoritetskulturen, otillräckliga offentliga tjänster och skillnader mellan de egna och den offentliga maktens prioriteringar (B)
- Aktuella och tidigare skandaler eller meningsskiljaktigheter avseende vaccinationer (C)

4) Föräldrarnas erfarenheter och tillgången till tjänster

Faktorer som eventuellt förbättrar eller försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Tidigare möten inom hälsovården (A)
 - Tidigare positiva möten kan förbättra och tidigare misslyckade möten kan försämra inställningen till vacciner.
- Att uppleva vaccinationen som en social händelse (C)
 - Upplevelsen av situationen som socialt uppmuntrande kan förbättra och upplevelsen av situationen som negativ (t.ex. upplevelsen att vara föremål för kritik) kan försämra inställningen till vacciner

Faktorer som eventuellt försämrar föräldrarnas inställning till vacciner

- Socioekonomiska utmaningar avseende tillgången till vaccinationstjänster, såsom familjens svaga ekonomiska situation eller problem relaterade till transportförbindelser (A)
- Obekväma upplevelser i samband med vaccinationstjänsterna, såsom stela verksamhetsmodeller inom hälsovårdstjänsterna och långa väntetider till följd av brist på resurser (B)

Vilka faktorer som föräldrarna själva beskriver påverkar deras syn på vaccinering av sina barn?

BAKGRUND

Målet för det nationella vaccinationsprogrammet är att ge bästa möjliga skydd mot sjukdomar som kan förebyggas med vacciner²⁻⁴. I Finland är vacciner som omfattas av vaccinationsprogrammet kostnadsfria och frivilliga. För vaccinationen av barn svarar i huvudsak rådgivningarna och skolhälsovården^{2,3}. Vacciner får endast ges av läkare eller sjukskötare, hälsovårdare eller barnmorskor som fått nödvändig vaccinationsutbildning⁵. En yrkesperson fattar vaccinationsbeslutet tillsammans med den som ska få vaccinet eller hans föräldrar⁶. Vaccinationstäckningen av barn följs upp med hjälp av det nationella vaccinationsregistret. Icke-vaccination är ovanligt i Finland. Ungefär 0,7 procent av barnen i skolåldern har inte fått grundläggande vaccinationer.² Trots den goda vaccinationstäckningen är utmaningarna för vaccinationsskyddet att täckningen varierar enligt område och vaccin. Kunskapen om hur de som har en skeptisk inställning till vaccineringar tänker förbättrar förståelsen för de bakomliggande orsakerna till föräldrarnas synsätt och hjälper följaktligen till att utveckla vaccinationstäckningen.⁷

Vacciner kan ge biverkningar, men de är i allmänhet lindriga, behandlingsbara och övergående.⁸ Verkliga kontraindikationer för vaccination är överkänslighet för någon beståndsdel i vaccinet, tidigare kraftig reaktion på vaccinet, allvarlig immunbrist eller krampsjukdom i utredningsskede.^{8,9} Fördelarna med vaccinationer är både individuella och samhälleliga.¹⁰⁻¹²

ANVÄNDBARHET I FINLAND

Resultaten kan tillämpas inom den finländska hälsovården då man vill förstå olika faktorer som kan påverka föräldrarnas syn på vaccinationer som ges till barn^{13,14}. Resultaten avseende socioekonomiska utmaningar och tillgänglighet till vaccinationer kan inte direkt tillämpas på Finland eftersom vaccinationerna enligt det nationella vaccinationsprogrammet är kostnadsfria för alla¹⁵.

Resultaten från den finländska kvalitativa studien¹³ som publicerades efter översikten liknade de genomgångna resultaten. I resultaten betonades emellertid faktorer härrörande till förtroendet till hälsovårdssystemet och myndigheterna inom denna sektor och föräldrarnas oro och/eller erfarenheter av vaccinernas eventuella biverkningar, vilket det är skäl av uppmärksamma då resultaten tillämpas i Finland. I andra studier har man konstaterat att även andra faktorer har samband med förhållningssättet till vaccinationer, såsom låg utbildningsnivå hos föräldrarna och bristande kunskaper^{16,17}, vilka inte framkom som något föräldrarna själva hade berättat enligt de studier som samlats in för översikten.

Vilka faktorer som föräldrarna själva beskriver påverkar deras syn på vaccinering av sina barn?

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på en år 2021 publicerad systematisk översikt av kvalitativa studier¹ som beskriver föräldrars syn på vaccinationer av barn och faktorer som påverkar detta. Översikten bestod av 27 kvalitativa studier av vilka 8 hade genomförts i låginkomstländer och 16 i höginkomstländer. Resultaten analyserades och sammanfördes genom ett metaetnografiskt tillvägagångssätt. Översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen¹. Kvaliteten på översikten bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter.**

GRADE-CERQual (Confidence in the Evidence from Reviews of Qualitative research) skalan (A–D) är ett sätt att bedöma trovärdigheten i resultaten som uppnåtts genom kvalitativa studier (= evidensgrad). Högsta trovärdighet är A och lägsta D.¹⁸

**Översiktens kvalitet: 9/10 (JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses.)

SAMMAN- FATTNING

Faktorer som föräldrarna själva beskriver och som påverkar hur de ser på vaccinering av sina barn är multidimensionella och formar sig som en del av sociala processer. Att förstå dessa faktorer är av central betydelse för att stärka föräldrarnas positiva inställning till vacciner och för att säkerställa en tillräcklig vaccinationstäckning. Uppmärksamhet bör ägnas åt de faktorer som lyfts fram i resultaten i samband med bemötande och handledning av barnfamiljer inom hälsovården, när information ges om vacciner och vaccinationer, när vaccinationstjänster anordnas och i utbildningen av yrkespersoner inom hälsovården som utför vaccinationer. För familjer som överväger vaccinering ska till exempel hälsovården erbjuda möjlighet att diskutera frågor som oroar dem och ge nödvändig extra information. Dessutom bör det säkerställas att det finns tillräckliga resurser för tjänsterna och kompetens hos de yrkespersoner inom hälsovården som utför vaccinationer¹⁹ och att kompetensen upprätthålls med hjälp av fortbildning. Det är möjligt att förebygga förtroendekriser angående vaccinationsverksamheten och ansvariga aktörer med hjälp av öppen och lugn diskussion samt transparent forskning, beslutsfattande och myndighetsverksamhet²⁰.

FÖRFATTARE

Kylmämaa, Toni¹ sjukskötare, HVM-studerande
Marjamaa, Natalia¹ sjukskötare, HVM-studerande
Rossi-Rämänen, Henna¹ sjukskötare, HVM-studerande
Kääriäinen, Maria¹ hälsovårdare/sjukskötare, HVD, professor

Immonen, Kati² bioanalytiker, HVM, överlärare
Parisod, Heidi³ hälsovårdare/sjukskötare, HVD, forskare
Nurmi, Johanna⁴ PD, universitetslektor
Grym, Kirsi⁵ hälsovårdare/sjukskötare, HVM, ordförande

Redigerare: Marin, Kaisa³, sjukskötare, HVM, forskare och Hamari, Lotta³, fysioterapeut, HVD, forskare
 1 Uleåborgs universitet, 2 Uleåborgs yrkeshögskola, 3 Stiftelsen för värdforskning sr. (Hotus) 4 Åbo universitet

5 Finlands Hälsovårdarförbund rf

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

1. **Cooper S, Schmidt BM, Sambala EZ, et al.** Factors that influence parents' and informal caregivers' views and practices regarding routine childhood vaccination: a qualitative evidence synthesis. *Cochrane Database of Systematic Reviews*; 2021.

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

2. **THL 2023.** Lasten rokotuskattavuus. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/kansallinen-rokotusohjelma/rokotuskattavuus/lasten-rokotuskattavuus> (accessed 20 February 2023).
3. **Salo H.** Economic evaluations in adopting new vaccines in the Finnish national vaccination programme. 2017.
4. **Phadke VK, Bednarczyk RA, Salmon DA, et al.** Association Between Vaccine Refusal and Vaccine-Preventable Diseases in the United States: A Review of Measles and Pertussis. *JAMA* 2016; 315: 1149.
5. **FINLEX** ® - Säädökset alkuperäisinä: Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 149/2017.
6. **THL 2023.** Rokotteiden määrääminen ja rokotuspäätös. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/rokottamisen-vaiheet/rokotteiden-maaraaminen-ja-rokotuspaatos> (accessed 21 February 2023).
7. **STM 2019.** Rokotustoiminnan kehittämistä selvittäneen työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:39.
8. **Nieminen, T.** Rokotukset. Teoksessa Rajantie J, Heikinheimo M, Renko M. (toim.) Lastentaudit. Kustannus Oy Duodecim. 2016.
9. **Nohynek H, Leino T.** Rokotukset. Lääkäriin käsikirja. Kustannus Oy Duodecim, 2019.
10. **Barrera J, Greene S, Petyak E, et al.** Reported rationales for HPV vaccination vs. Non-vaccination among undergraduate and medical students in South Carolina. *J Am Coll Health* 2021; 69: 185–189.
11. **Bester JC.** Measles Vaccination is Best for Children: The Argument for Relying on Herd Immunity Fails. *J Bioeth Inq* 2017; 14: 375–384.
12. **Tin Tin Htar M, Jackson S, Balmer P, et al.** Systematic literature review of the impact and effectiveness of monovalent meningococcal C conjugated vaccines when used in routine immunization programs. *BMC Public Health*; 20.
13. **Nurmi J, Harman B.** Why do parents refuse childhood vaccination? Reasons reported in Finland. *Scand J Public Health* 2022; 50: 490–496.
14. **Carranza D, Dub T, Sivelä J.** Vaccine hesitancy and uptake From research and practices to implementation EU Joint Action on Vaccination Work Package 8 Final Report, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-768-5> (accessed 20 February 2023).
15. **THL 2023.** Kansallinen rokotusohjelma. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/kansallinen-rokotusohjelma> (accessed 21 February 2023).
16. **Tabacchi G, Costantino C, Napoli G, et al.** Determinants of European parents' decision on the vaccination of their children against measles, mumps and rubella: A systematic review and meta-analysis. *Hum Vaccin Immunother* 2016; 12: 1909–1923.
17. **Khan YH, Rasheed M, Malhi TH, et al.** Barriers and facilitators of childhood COVID-19 vaccination among parents: A systematic review. *Frontiers in Pediatrics*; 10.
18. **Lewin S, Booth A, Glenton C, et al.** Applying GRADE-CERQual to qualitative evidence synthesis findings: introduction to the series. *Implement Sci*; 13.
19. **THL 2023.** Kuka saa rokottaa ja miten rokotusosaaminen osoitetaan? <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/kuka-saa-rokottaa-ja- miten-rokotusosaaminen-osoitetaan> (accessed 22 February 2023).
20. **Nihlén Fahlgvist J.** Vaccine hesitancy and trust. Ethical aspects of risk communication. *Scand J Public Health* 2018; 46:182–8.